

פרק עשרים ושנים

קורט של חריפות

בסוד מחברי ספרים

בקהל הבאים לשחר את פניו במוהילוב, נמנו בין השאר גם אברכים שנטו ל"השכלה", מחברי ספרים, שהעריצו את המלבי"ם מכח גדולתו בחכמת הדקדוק ובפרשנות התנ"ך. קצת מהם נהגו להביא אליו את יצירותיהם במסורה ובדקדוק בכדי לשמוע ולקבל את הערכתו.

פעם אחת הביא אליו צעיר את חיבורו על התורה בשם "מאמר בקרי ובכתיב". עיין המלבי"ם בכתב־היד במשך שעה קלה, עד שלפתע ניכרו על פניו אותות השתוממות, למקרא קטע תמוה מסוים שנתקל בו בחיבור. איתא במדרש שהקב"ה דיבר עם משה ואהרן ביחד י"ז פעמים, ובספרו הולך המחבר דגן ומונה את כל המקומות שזכרו בתורה, ואינם בסך־הכל רק ט"ז פעמים — מה פשר החידה?

המלבי"ם התהרהר לרגע ושאל את המחבר, מאין יודע

[קפג]

בסופה ובסערה

הוא, שבתורה נמצא כי ה' דיבר עם משה ואהרן יחד רק ט"ז פעמים ולא י"ז. השיב המחבר ע"ז שהוא מנה את כל המקומות בתורה ומצא רק ט"ז פעמים. ענהו המלבי"ם שכנראה הוא לא קרא בתורה כלל אלא ב"מסורה", שם כתוב "ויאמר ה' אל משה ואהרן" י"א פעמים; "וידבר ה' אל משה ואהרן" ה' פעמים, בסה"כ ט"ז פעמים, אולם במקרא יש "וידבר ה' פתאום אל משה ואהרן", וה"מסורה" אינה חושבת את המקום הזה מפני המלה "פתאום" המפסקת.

העיר, איפוא, בסיום השיחה לאברך המחבר שנכשל ב"לא תשקרו". אסור היה לו לומר כאילו קרא בתורה, בזמן שלא עשה כן, וזה עונשו של בדאי...

שם נרדף

פעם אחת בא איש אליו ובידו חיבור שלם על "שמות נרדפים", ענף בדקדוק שהעסיק הרבה את המלבי"ם גופו, במיוחד בפירוש לתנ"ך. משלא מצאו המחבר בביתו הלך אל בית המדרש.

כשנכנס, ניגש אליו המלבי"ם, הושיט אליו ידו לברכת "שלום עליכם" ושאל כנהוג: "מהיכן יהודי?" המחבר, כשדעתו זהוחה, מבלי לדעת שהפונה אליו הוא המלבי"ם,

פרק עשרים ושנים

השיב ביוהרה: "מכל העולם". חשש המלבי"ם, אולי האיש לא הבין אותו כהלכה, וישאל שנית: "מהיכן מוצאו של מר?"

"מאבא ואמא" השיב הלה ברהב. הניחו המלבי"ם לנפשו ופנה למקומו. אחר-כך נכנס האיש לביתו שנית, ובהיווכחו לדעת מי הוא, התנצל וביקש את סליחתו. אמר לו המלבי"ם: "סלחתי כדבריך, אולם הסכמה לא אתן למר עד שתודיעני מהו ההבדל בתורה בין "שרץ" ל"רמש", הלא חיברתם ספר על שמות נרדפים?!"

שתק המחבר ולא פצה את פיו. פתר לו המלבי"ם: הבדל פשוט, "שרץ" הוא מ"אבא ואמא" (שרץ הוא נולד), ו"רמש" הוא "מכל העולם" (רמש מתהווה מן העיפוש בבזך ורפש)...

איזהו גדול

יום אחד נזדמנו לביתו שני אורחים נשואי-פנים, האחד רב מפורסם והשני שד"ר מארץ-ישראל, יהודי פשוט, שביקש לראותו. נכנס המשמש אצל המלבי"ם ושאל: את מי מהם יכניס תחילה? אמר לו: את האורח מארץ ישראל! מיד הכניס את השד"ר, שהתעכב בחדרו קרוב לשעה, ושוחחו מה ששוחחו. אחר נכנס הרב, שהתפלא על שביכר על פניו את השד"ר, ושאל בעוקצנות: "בודאי שמעתם מפיו חידושי תורה עמוקים?"

[קפה]

בסופה ובסערה

השיבו המלבי"ם: חידושי תורה לאו דוקא, אבל בגללו –
נזכרתי בדברי רש"י הקדוש, האומר על הפסוק "עד הנהר
הגדול נהר פרת" – "לפי שדבוק לא"י קוראהו גדול, אע"פ
שאינו גדול..."